

Shugendo

Shugendo czyli droga górskiej ascezy, lub droga zdobywania nadnaturalnych mocy, jest to panujący dawniej wśród yamabushi system wierzeń, uznający ascezę odbywaną w górach, za drogę do oświecenia. Religia ta powstała jako połączenie ezoterycznego buddyzmu, rodzimej japońskiej religii shinto, oraz pod wpływem kilku innych ruchów religijnych, m. in. taoizmu. Yamabushi (górcy wojownicy) w początkowym okresie swego istnienia zwani Yamahoshi, poprzez podążanie ścieżkami shugendo, pragnęli uzyskać mistyczne, nadnaturalne moce.

Początki Shugendo sięgają VII wieku n.e. i nierozdzielnie związane są z osobą En no Gyōji. Pustelnik- asceta, znany również jako Jimben Daibosatsu, uznawany za założyciela ruchu Shugendo, urodził się w pierwszych miesiącach 634 roku w rodzinie Torame i Kamo Makagemaro. Jego rodzinną wioską była Kayahara, w prowincji Yamato. W wieku 19 lat po raz pierwszy odprawił praktyki ezoteryczne na szczycie Omine. Według wierzeń wyznawców Shugendo, w wieku 68 lat wznosił się do nieba ze szczytu Minoo.

Shugendo dzieli się na dwa główne nurty: honzanha (główniej góry) oraz tozanha (właściwej góry).

We współczesnym świecie termin Yamabushi oznacza zazwyczaj wyznawcę Shugendo. Drugi termin oznaczający członków tego ruchu, to Shugenja.

Panteon najważniejszych bóstw, buddów i bodhisattwów Shugendo:

Dainichi Nyorai (budda wielkie słońce)- budda absolutny, najważniejszy z buddów występujących w buddyzmie ezoterycznym. Symbolizuje najwyższy stopień mądrości i miłosierdzia.

A także:

- Kanzeon Bosatsu (Czuwający nad Odgłosami Świata)
- Shō Kannon (Czuwający nad Odgłosami Świata Sprawiedliwy)
- Jūichimen Kannon (Czuwający nad Odgłosami Świata o Jedenastu Twarzach)
- Senju Kannon (Czuwający nad Odgłosami Świata Tysiącęki)
- Nyoirin Kannon (Czuwający nad Odgłosami Świata Klejnot Spełniający Życzenia)
- Kokūzō Bosatsu (bodhistattwa Łono Pustki)
- Godairiki Bosatsu (Pięciu Bodhisattów Wielkiej Mocy)
- Fudō Myōō (Nieporuszony Król Wiedzy)
- Kujaku Myōō (Pawia Królowa Wiedzy)
- Aizen Myōō (Król Pokryty Miłością lub Król Ubarwiony Czerwonym Kolorem Miłości)
- Godai Myōō (Pięciu Wielkich Królów Wiedzy)
- Gōzanze Myōō (Król Wiedzy Podbijający Trzy Światy)
- Gundari Myōō (Król Wiedzy Kundalini)
- Daiitoku Myōō (Król Wiedzy Wielka Cnota)

- Kongōyasha Myōō (Król Wiedzy Demon Diamentowego Ostrza)
- Benzaiten (Bóstwo Elokwencji)
- Shitennō (Czterej Królowie)
- Jikokuten (Strażnik Państwa)
- Zōchōten (Ten Który Powiększył Królestwo Prawa)
- Kōmokuten (Ten Który Wszystko Widzi)
- Bishamonten (Wszystko Słyszący)
- Zaō Gongen (Przejawienie Króla Skarbca)
- Sambō Kōjin (Bóstwo Trzech Skarbców O Kapryśnej Naturze)
- Kongō Satta (Diamentowa Istota)
- Shūkongōshin (Bóstwo Dzierżące Diamentowe Ostrze)

Najważniejszym rytuałem Shugendo są pielgrzymki górskie, podczas których odbywane są praktyki religijne- Shugyō. Słowo Shugyō odnosi się do wszystkich czynności mających na celu duchowe doskonalenie. Praktyki odbywane w górach można podzielić ze względu na obiekt na który są nakierowane na: praktyki skupiające się na ascecie, oraz te skupiające się na miejscu kultu. Wyróżniamy także praktykę cierpienia (Kugyō), polegającą na przestrzeganiu nakazu milczenia, postu, oraz wstrzeźliwości seksualnej, oraz o wiele cięższą tzw. surową praktykę (Aragyō). Znaczenie terminu Aragyō można przetłumaczyć jako trening ciała, lub wyzbycie się go dla wyższych ideałów.

Celem praktyk Shugendo, jak również innych praktyk buddyjskich jest uzyskanie stanu pełnej koncentracji, i oczyszczenia umysłu. Wyznawcy Shugendo wierzą, że praktyki przyniosą skutek tylko wtedy, gdy wypełni się je do końca, zaś w przypadku przerwania, spowodują zmniejszenie lub całkowity zanik siły wewnętrznej u ascety. Najczęściej stosowanym elementem ascezy, było przejęte z buddyzmu i z shinto, powstrzymywanie się od jedzenia mięsa, a także abstynencja od soli, i zapożyczona z taoizmu abstynencja od „pięciu ziaren”. Niemal równie często stosowane były: stanie pod ścianą wodospadu, zwłaszcza w porze gdy woda osiągała najniższą temperaturę, tzn. pomiędzy drugą, a trzecią nad ranem, oraz intonacja magicznych sutr. Kiedy dostęp do wodospadu był niemożliwy, stosowano polewanie się zimną wodą z wiader. Asceci wierzyli, że podczas tego rodzaju praktyk tworzy się „wewnętrzny żar”, który następnie sprawia, iż ciało uodparnia się na wszelkie zewnętrzne zmiany temperatur. Wszelkiego rodzaju posty, surowa dieta, oraz hartowanie ciała na działanie zimna, miały prowadzić do oczyszczenia organizmu, i usunięcia naturalnych, obecnych w każdym człowieku przeszkód, stojących na drodze do osiągnięcia oświecenia.

Kolejnym elementem praktyki było wypowiedanie posiadających magiczne znaczenie słów. Za ich pomocą asceta przywoływał deszcz, leczył choroby, lub zyskiwał siłę konieczną do pokonania wrogów. Wszystkie te praktyki odbywane były w odosobnieniu, gdyż japończycy wierzyli, iż niezwykła moc, jaką pragnęli w sobie zbudować, zanim zostanie ukazana światu, musi najpierw dojrzewać w ciemnościach. Właśnie z tego powodu częstym miejscem odbywania praktyk były jaskinie, bądź też specjalnie przygotowane pomieszczenia w świątyniach. Ostatnim z fragmentów praktyki Shugendo, było okrażanie szczytów. Asceta, na przestrzeni wyznaczonej liczby dni musiał okrażyć górę uważaną za świętą, równocześnie uczestnicząc w różnego rodzaju ceremoniach religijnych.

Obecnie praktyki często odbywane są w grupach, pod opieką przewodnika. Miejscem praktyki jest zawsze miejsce fizycznie oddalone od cywilizacji wielkich miast, i od zgiełku życia codziennego. Najczęściej są to góry, jeziora, wodospady, jaskinie, i inne miejsca rzadko uczęszczane, oraz posiadające stosunkowo łatwy dostęp do wody. Praktykujący muszą stosować się do poleceń przewodników, od wypełniania których zależy sukces, lub jego brak, oraz wypełniać specjalne, charakterystyczne dla Shugendo rytuały, takie jak: pielgrzymki wokół świętych gór, medytacja, kontrola oddechu, kąpiele w lodowatej wodzie, przepisywanie i recytacja sutr, a także modlitwy. Obowiązkiem przewodnika jest przekaz doktryn, rytuałów i ceremonii oraz ogólny nadzór na praktykującymi.

Najbardziej znanymi pielgrzymkami Shugendo są tzw. pielgrzymka dziesięciu światów i pielgrzymka Yoshino-Kumano. Podczas wykonywania pielgrzymki dziesięciu światów adept musi przejść symbolicznie przez dziesięć miejsc: sześć dróg transmigracji, i cztery święte światy. Są to kolejno: piekło, głodne duchy, zwierzęta walczące, demony, ludzie, bogowie, słuchacze, indywidualnie oświeceni, bodhisattwowie, świat buddy. W praktyce podróż polega na przejściu kolejno przez dziesięć rytuałów, symbolizujących dziesięć światów. Pielgrzymka ta ma symbolizować powtórne narodziny adepta Shugendo, który rozpoczynając ją umiera, a kończąc odradza się jako Budda.

Pielgrzymka Yoshino- Kumano polega na przejściu łańcuchem górskim z Yoshino do Kumano. Trasa w przeszłości licząca ok. 150km., obecnie została zredukowana do 100km. Na trasie występuje 75 tradycyjnych stacji- punktów przez które pielgrzymi muszą przejść. Obecnie część trasy pokonuje się autobusem, a także kolejką górską. Co ciekawe, po dziś dzień zachowany został zakaz pełnego uczestnictwa w pielgrzymce dla kobiet.

Kolejnym, oprócz pielgrzymek ważnym elementem ruchu Shugendo są ceremonie konsekracji. W zależności od odłamu najważniejsze są: odprawiana po zakończeniu pielgrzymki dziesięciu światów w Jinzen, na Omimesan, prawdziwa inicjacja (Shokanjo) dla odłamu Shugendo- honzanha, oraz inicjacja pieczęci mądrości, której najistotniejszym elementem jest symbolika przekazania pieczęci, dla tozanha.

Wyznawcy Shugendo często by zyskać przychyłność istot magicznych, odwoływali się do ceremonii ofiarnych, będących sposobem na okazanie szacunku bóstwu. Najczęściej polegały one na recytacji sutr, lub na wykonywaniu specjalnych mudr. Aby poznać przyszłość, losy danego człowieka, lub chociażby przewidzieć rozmiar plonów, asceci wykorzystywali modlitwy o nawiedzenie. Po wybraniu odpowiedniego, prawdopodobnego, głęboko religijnego, i cieszącego się nieposzlakowaną opinią człowieka, poddawano go ceremoniom oczyszczającym, np. sadzano pod wodospadem, a następnie przystępowano do ceremonii modlitwy. Po uprzednim zakryciu mu oczu, sadzano wybrańca przed wizerunkiem bóstwa, i wkładano mu na głowę Hokan, czyli nakrycie głowy posągów buddyjskich, a do ręki różdżkę, oznaczoną białymi paskami papieru. Uczestnicy ceremonii, dmuchali w konchy, potrząsali kijami shakujo, i uderzali w bębny, równocześnie wypowiadając zaklęcia przyzywające bóstwo. Kiedy człowiek wybrany do rytuału zaczynał potrząsać różdżką, i gwałtownie podskakiwać, zwiastowało to przybycie bóstwa.

Gdy Yamabushi pragnęli by dane bóstwo spełniło ich prośbę, wykonywali tzw. ceremonie ognia. W tym celu wznoszono specjalny ołtarz, oraz wykonywano liturgię, podczas której następowała recytacja magicznych sutr, i wykonywanie mudr. Następnie palono w ogniu wota, oraz modlono się do bóstwa, np. do Zao Gangena, lub do Fudo Myo. Ceremoniom ognia często towarzyszyły dodatkowe rytuały i ceremonie, do

których wykorzystywano różne mudry i mantry. Ceremonie te odprawiane były ku czci Buddów, Bodhisattwów, królów, bóstw pochodzenia Indyjskiego, bóstw rodzimych, lub różnych innych form (kannon).

Recytacje i modlitwy, służyły do wypędzania demonów, jak również do zyskiwania ochrony bóstw, i czasami do wzbudzenia w kimś miłości lub szacunku. Stosowano także modlitwy wojenne, modły miecza, modły łuku lub modły strzały. Kobiety korzystały z modlitw na czas menstruacji, modlitw o zajście w ciążę, a także modlitw o lekki poród.

Na pewnym etapie rozwoju Shugendo zaadoptowało różne formy wróżbiarstwa, wyznaczanie szczęśliwych, i nieszczęśliwych dni. Jedną z form leczenia chorób było odprawianie egzorcyzmów, podczas których wypędzano demona z chorego.

Asceci z Shugendo często brali udział w różnego rodzaju festiwalach sintoistycznych, podczas których recytowali sutry, wymawiali modlitwy i stosowali mudry.

Yamabushi wierzyli, iż za pomocą modlitw, i praktyk zyskają nadnaturalne zdolności, takie jak lewitacja, możliwość chodzenia po rozrzarzonych węglach, oraz wchodzenia do wrzącej wody.

Oprócz praktyk, i różnego rodzaju ceremonii Yamabushi korzystali także z magicznych amuletów, które nosili na szyji, lub umieszczali w domach. Służyło to przede wszystkim ochronie, przed demonami, ale również przed np. kradzieżą.

Miyake Hitoshi podjął próbę podsumowania rytuałów Shugendo, i podzielił je na siedem głównych rodzajów:

- „ceremonie mające na celu identyfikację z obiektem kultu (pielgrzymki, pokaz magicznych mocy, rytuały Fudo Myo)
- ceremonie, których celem jest nawiązanie komunikacji z obiektem kultu (intonowanie sutr, festiwale bóstw)
- ceremonie będące środkiem do osiągnięcia identyfikacji z obiektem kultu (wróżenie, wyrocznie, modlitwy o nawiedzenie, ceremonie ognia, rytuały bóstw, recytacje, egzorcyzmy)
- ceremonie, mające na celu zdobycie siły, umożliwiającej kierowanie bóstwami (modlitwy o nawiedzenie, egzorcyzmy, ceremonie, recytacje, zaklęcia, noszenie amuletów)
- ceremonie zsyłające wyrocznie (wróżenie, ceremonie z udziałem mediów, modlitwy o nawiedzenie)
- modły (festiwale sintoistyczne, ceremonie ognia pozwalające uniknąć nieszczęść)
- ceremonie i egzorcyzmy neutralizujące złe siły (recytacje, egzorcyzmy, amulety, zaklęcia ochronne) ”

Od początków swego istnienia, Shugendo posiadało silny wpływ na ninjitsu. Upadli samuraje, znajdowali schronienie pomiędzy niedostępnymi szczytami, by tam dalej rozwijać sztuki walki opanowane w dzieciństwie. Członkiem ruchu Shugendo był między innymi Daisuke Togakure, założyciel szkoły Ninjitsu Togakure Ryu. Daisuke, znany wówczas pod imieniem Daisuke Nishina, był samurajem który po porażce swego pana Minamoto no Yoshinaki, uciekł w góry prowincji Iga w południowo-środkowej Japonii. Naturalna bariera w postaci gór, utrudniała wykrycie przez ludzi szukających żołnierzy Yoshinaki. Daisuke, którego rodzinna wioska, dawniej znana jako Togakure, była wówczas silnym ośrodkiem religijnym Shugendo, od dziecka zaznajomiony był z

zasadami tej religii. Po ucieczce, przyłączył się do lokalnych Yamabushi, i poznał praktykowane wśród nich sztuki walki, które w późniejszych latach umożliwiły mu stanie pierwszym, z długiej, obecnie liczącej 34, linii mistrzów Ninjitsu Togakure Ryu.

Wzajemne przenikanie się sfer Sacrum i Profanum, obecne w życiu niemal każdego człowieka, wpływało również na obywateli średniowiecznej Japonii. Góry, jako miejsce święte, wraz z całą obrzędowością Shugendo wpływały na rozwój duchowy ich mieszkańców. Yamabushi chcąc osiągnąć wzmocnienie ciała i ducha, i dążąc do oświecenia podążali ścieżkami Shugendo, a w wolnym od religijnych rytuałów czasie praktykowali sztuki walki, z których najstarsze powstały właśnie wśród ludności wiejskiej, oraz wśród mieszkańców gór. Prawdopodobnie właśnie w górach, oprócz Shugendo, narodziło się również i ninjitsu.